

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ XIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 24 листопада 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Перекладацькі інновації : матеріали XIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 24 листопада 2023 р. / редкол.: С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 259 с.

У матеріалах подані тези XIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації». До збірника ввійшли наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, мовознавства, лінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних літературознавчих досліджень.

Для мовознавців, перекладачів, викладачів і студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

Як засвідчують наші спостереження, німецькомовний казковий дискурс є багатовимірним, нелінійним конструктом як з точки зору структури, так і сюжетно-змістовних траєкторій [2]. Тексти німецькомовного казкового дискурсу подібні до фракталу. Це, у свою чергу, уможливило виокремити самоподібні структури, розпізнати нелінійну фрактальну форму твору як єдиного цілого з проникненням в його глибинний авторський зміст.

1. Таценко Н. В. Когнітивно-прагматична корелятивність семантичного простору мови. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/84442/1/Tatsenko_1640.pdf
(дата звернення: 12.10.2023)
2. Щигло Л. В., Москаленко А. О. Фрактальний підхід у дослідженні англomовного казкового дискурсу. Перекладацькі інновації : матеріали XII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 25 листопада 2022 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2022, 283 с. – С.118-120.

ДИСКУРС ЯК МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ КОНЦЕПТІВ

*Молгамова Л. О.
Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Таценко Н. В.
Сумський державний університет*

Поняття дискурсу як матеріал дослідження має вирішальне значення для розуміння та аналізу лінгвістичних концептів. Дискурс є складною та багатогранною категорією в сучасній лінгвістиці. Один із ключових підходів до розуміння дискурсу заснований на працях Мішеля Фуко і Жана-Франсуа Ліотара [1]. В їхніх дослідженнях дискурс розглядається як спосіб створення знань та влади в суспільстві. Ліотар зробив важливий крок до розуміння дискурсу, запропонувавши замінити наративи дискурсом, пояснюючи це «втратою довіри до наративного знання мірою прискорення прогресу наукового знання» [1, с. 68]. Фуко запропонував поняття «дискурсивних практик», що розглядають, як влада та ідеологія

формується через мовленнєві акти. На думку дослідника, під час мовленнєвих актів, розмовники використовують будь-які доступні «засоби», які можуть змінювати хід бесіди – це можуть бути запитання, вимоги, наполягання. У цьому процесі наративи змагаються між собою, створюючи динамічний діалог. Важливо відзначити, що хоча цей двобій має свої правила, вони не обмежують різноманітність висловлювань, а навпаки, сприяють їх варіативності [1, с. 75]. Ми вважаємо, що науковці звернули увагу наукової спільноти на динамічність і соціальність дискурсу, започаткувавши тим самим новий підхід до дослідження цього явища.

Таким чином, дискурс – це складний і багатогранний концепт, який відображає процеси мовленнєвої взаємодії та спілкування в суспільстві, а також соціокультурні, психологічні, ідеологічні, інституціональні та інші аспекти, що впливають на структуру та зміст мовлення [2]. Немає одногосно прийнятого визначення дискурсу, але на нашу думку, найповніше визначення дискурсу повинно включати такі основні аспекти:

1. **Мовленнєва практика**, в якій дискурс розглядається як спосіб вираження думок, ідеї, доміанти в рамках мовленнєвої практики. Це включає в себе текстові висловлювання, мовленнєві акти, способи і стилі мовлення.

2. **Комунікація**, в якій дискурс аналізує взаємодію між учасниками комунікації, включаючи спікерів та слухачів. Важливо розуміти, як дискурс впливає на сприйняття та реакцію слухачів.

3. **Контекст**, в якому дискурс враховує контекст, у якому відбувається мовлення, включаючи соціальний, культурний, історичний та інші аспекти.

4. **Влада і ідеологія**, коли дискурс аналізує вплив влади, ідеології та дискурсивних практик на формування та розповсюдження мовленнєвих зразків та інтерпретацію текстів.

5. **Соціальні структури**, коли дискурс досліджує, як соціальні структури, такі як клас, раса, гендер, вікова група та інші, впливають на структуру та зміст мовлення.

6. **Текст і метатекст**, коли дискурс включає в себе аналіз лише окремих текстів, але і їхніх відносин, зв'язків і метатекстуальних елементів.

7. **Зміна і розвиток**, за яких дискурс може змінюватися з часом та відображати розвиток суспільства, культури та інших аспектів.

Враховуючи ці аспекти, ми надаємо таке визначення дискурсу. Дискурс – це комплексна мовленнєва практика, що включає в себе процеси комунікації, взаємодію з контекстом, аналіз впливу влади, ідеології та соціальної структури на мовлення, а також вивчення текстів і їхніх відносин у контексті розвитку та зміни суспільства і культури.

Питання типології дискурсу найповніше, на нашу думку, висвітлено у статті Н. Ковальської «Питання типології дискурсу». Дослідниця систематизує основні принципи та критерії поділу дискурсу на типи і підтипи [3]. Якщо узагальнити різні аспекти і підходи до класифікації дискурсу, то дискурс можна класифікувати таким чином:

Таблиця 1. Типологія дискурсу

За цілями дослідження	Інформаційний дискурс Переконувальний дискурс Експресивний дискурс Експлікативний дискурс
За формою спілкування	Усний дискурс Письмовий дискурс
За видом мовлення	Наративний дискурс Аргументативний дискурс Дескриптивний дискурс
За соціокультурним контекстом	Публічний дискурс (політичний, медійний, громадський дискурс) Приватний дискурс (особисте спілкування)
За соціальними ролями та структурами	Гендерний дискурс (дослідження статевих ролей у дискурсі) Класовий дискурс (аналіз класових аспектів спілкування) Етнічний дискурс (вивчення етнічних аспектів дискурсу)
За масштабом	Мікродискурс (дискурс на рівні окремого індивіда або малої групи) Макродискурс (дискурс на рівні суспільства, культури чи інституцій)
За методологією дослідження	Критичний дискурсний аналіз Етнографічний дискурсний аналіз Когнітивний дискурсний аналіз

	Синтаксичний або структурний аналіз дискурсу
За галузю науки	Мовний дискурс Політичний дискурс Медійний дискурс
За часовим аспектом	Історичний дискурс Сучасний дискурс

Таким чином, вивчення дискурсу має широке значення для розуміння того, як мова використовується для вербалізації концепту та формування соціальних взаємодій, стосунків і культурних норм, які наповнюють інформаційне поле лінгвістичного концепту. Аналізуючи мову, яка використовується в різних типах дискурсу, дослідники можуть отримати уявлення про основні соціальні, культурні та психологічні смисли концепту.

1. *Після філософії: кінець чи трансформація?* (К. Байнес та інші, Пер. з англ./Упоряд.). К.: Четверта хвиля, 2000. 432 с.
2. Таценко Н. В. *Основи теорії мовного дискурсу*: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2011. 178 с.
3. Ковальська Н. Питання типології дискурсу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Лінгвістика*. 2014. Вип. 21. С. 120-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2014_21_32

МАНІПУЛЯЦІ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ МЕДІА МОВЛЕННІ: ВЕРБАЛЬНИЙ ТА НЕВЕРБАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Никоненко Ю. В.

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Прокопенко А. В.
Сумський державний університет*

Маніпуляція (з франц. *manipulation*, від лат. *manipulus*: жменя) – це дія певного персонажа (інтрига, наказ, прохання тощо), метою якої є змусити іншого персонажа виконати його волю.

У наукових працях із психології термін «маніпуляція» почали використовувати на початку ХХ століття. Маніпуляція – це психолінгвістичний процес. Дане явище поєднує в собі дослідження як у сфері психології, так і у сфері лінгвістики. Використання засобів